

Litt om TTs historie

Trondhjems Turistforening ble stiftet den 16. desember i 1887, med friluftspioneren og teknologen Carl Schulz som dens første leder. Dette gjør Trondhjems Turistforening til en av de eldste turistforeningene i landet.

De første årene ble preget av stor aktivitet med tilrettelegging for friluftsliv både i Trondheims nærområder og i fjellet. Allerede i løpet av foreningens første år gikk TT i gang med å gjøre Bymarka lettere tilgjengelig for folk flest. I 1888 startet arbeidet med å opparbeide en vei for lette kjøretøyer fra Tunga til Fjellseter med en tursti derfra til Gråkallen og det ble anlagt en tursti fra Kobberdammen opp til Gråkallen. Året etter ble TTs første hytte, Gråkallhytta åpnet, først som ubetjent hytte, men etter kort tid ble hytta betjent fra juni til september. Arbeidet med opparbeidelse av nye turstier videre innover i Bymarka fortsatte og i 1896 bygde TT ei hytte på toppen av Storheia. TT var på slutten av 1800-tallet også sterkt involvert i byggingen av den første Skistua (1895), "turistveien" til Skistua og

Carl Schulz,
TTs første
formann.

turisthotellet på Fjellseter (1899). Etter hvert som TTs aktivitet i fjellet vokste og krevde store ressurser, besluttet foreningen i 1908 å overlate vedlikeholdet av til sammen over 30 km turstier i Bymarka til Trondheim kommune. Hytta på Storheia ble solgt til "bortflytning" i 1905 og Gråkallhytta ble solgt til kommunen i 1920. Derved var TTs tidlige engasjement når det gjelder tilrettelegging med stier og hytter i Bymarka et avsluttet kapittel. Foreningens ressurser på dette området ble konsentrert om fjellet, mens turer og aktiviteter i nærområdene i varierende omfang ble videreført.

Allerede før TT ble startet hadde Carl Schulz som en av de første fjellturister vandret en del i fjellområdene i Meråker, Selbu og Tydal. Fra hans utførlige turbeskrivelser tidlig på 1880-tallet fremgår det at det ikke var noe problem å komme i kontakt med lokalbefolkningen i fjellbygdene. Gjestfriheten var stor, men komforten var det verre med. I 1884 skriver Carl Schulz fra en overnatting på Nedalen gård: "For den slitne vandrer var det ikke meget hvile og komfort å finne. Jeg satt på en benk med hodet på armen og sov". Det ble derfor tidlig opprettet kvarterer for fotturister både i Sylan og i Trollheimen hvor det ble stilt krav om komfort i form av lengde på senger og renslighet. I 1889 sto et eget rom klart på Nedalen gård med 4 senger og nødvendig utstyr, og samme år ble den første fotrutten i Sylan merket fra Stugudal inn Nedalen mot Sylmassivet.

Også i Trollheimen ble det inngått flere kvarteravtaler for fotturister allerede på slutten av 1880-tallet og i 1889 begynte arbeidet med å rydde og merke de første rutene i Trollheimen. Men økningen i trafikken og ønske om egne kvarterer med bedre komfort førte til at TT sammen med Kristiansund og Nordmøre turistforening startet byggingen av Trollheimshytta i hjertet av Trollheimen allerede i 1899.

Nedalen gård fotografert i 1920. Foto: Norhagen og Refsdal

Hytta ble oppført i 2 etasjer med kjøkken, kombinert spisestue og peisestue, eget rom for betjeningen og 16 sengeplasser. Fortsatt måtte fjellturistene nøye seg med enkle kvarterer på gårder og setre i mange år framover, men etter hvert satset TT på egne turisthytter både med og uten betjening i sesongene. Nye ruter ble også ryddet og merket. De hyttene som ble bygd måtte utvides ettersom besøket økte, spesielt ettersom også vintertrafikken økte.

Følgende nøkkelinformasjon fra TTs turisthytter gir en oversikt over denne delen av foreningens utvikling og vekst fram til i dag:

- **Nedalshytta:** 1889 – første kvarter, 1898 – første hytte, 1903 – andre hytte, 1913 – TT overtar Nedalen gård, 1930 – utvidelse av hytta, 1948/49 – utvidelse av hytta, 1972 – nye Nedalshytta innviet etter oppdemmingen av Nedalen. Status pr. 2007: betjent sommer og påske med 60 senger, selvbetjent resten av året med 28 sengeplasser.
- **Storerikvollen:** 1897 – første hytte, 1923 – andre hytte, 1938 – utvidelse av hytta, 1954 – utvidelse av hytta, 1989 – el-agregat på hytta, 1994 – ombygging og utvidelse av hytta, 1996

– nytt sjølbetjeningshytte, 2002 – nytt kjøkken og resepsjon. Status pr. 2007: betjent sommer og påske med 65 sengeplasser, selvbetjent resten av året med 16 sengeplasser.

- **Schulzhytta:** 1948 – innviet. Status pr 2007: betjent i påske med 30 sengeplasser, selvbetjent resten av året med 36 sengeplasser.
- **Ramsjøhytta:** 1967 – innviet, 1983/84 – refundamentering og utvidelse til dagens standard. Status pr 2007: selvbetjent hele året med 24 sengeplasser.
- **Kjølihytta:** 1943 – leieavtale med forpakterboligen på Kjøligruver, drevet som ubetjent og til dels betjent hytte fram til 1967, 1970 – ny hytte innviet, 1990 – refundamentering og utbedring, 2000 – ombygging av hytta, ny utedo. Status pr 2007: selvbetjent hele året med 10 sengeplasser.
- **Græslhytta:** 1890 – kvarter på Græslivold, 1946 – kvarter på Hilmo, 1973 – Græslhytta åpnes, 1988 – omfundamentering og ombygging. Status 2007: selvbetjent hele året med 10 sengeplasser.

Den førtse
Trollheimshytta
ble åpnet 11. juli
1890.

• **Nordpå:** 1948 – TT kjøper Nordpå, 1949 – innvies som betjent hytte med 40 sengeplasser, 1976 – hytta selges, men overnattingsmulighetene videreføres med kvarteravtale med skiftende eiere.

• **Væktauhaugen:** 1979 – kvarteravtale inngås, 1997 – kvarteravtalen overføres til Væktaurstua hotell.

• **Tidlige kvarteravtaler i Trollheimen:** 1888 – kvarteravtaler på Vollansetra i Jøldalen, på Boggevollsetra i Svartådalen og på Storligårdene.

• **Trollheimshytta:** 1890 – åpnet, 1915 – påbyggd, 1952 – ombyggd og påbyggd, 1989 – ny selvbetjeningshytte, 1993/94 – ombyggd og påbyggd. Status 2007: Betjent i sommer og påskesesong, 80 sengeplasser, resten av året selvbetjent med 26 sengeplasser.

• **Jøldalshytta:** 1908 – første hytte, 1917 – nåværende hytte, 1963 – påbygging og ombygging, 1990 – ny selvbetjent hytte, 2005 – påbygging, ombygging og el-aggregat. Status i 2007: betjent i påske- og sommer-sesongen, 80 sengeplasser, resten av året selvbetjent med 20 sengeplasser.

• **Gjevilvasshytta:** 1921 – åpnet, 1950 – påbyggd, 1978 – restaurert og ombyggd, 1993 – påbyggd og ombyggd. Status i 2007: betjent i påske- og sommersesongen, 62 sengeplasser, resten av året ubetjent kvarter med 10 sengeplasser.

• **Kåsa/Bårdsgarden:** 1949 – Kåsa åpnet som betjent hytte med 16 sengeplasser, 1977 – kvarteravtalen overføres til Eldhuset på Bårdsgarden, 1982 – kvarteret flyttes inn i hovedbygningen og utvides. Status i 2007: selvbetjent hele året med 22 sengeplasser.

• **Kårvatn:** 1935 – første kvarteravtale inngått, 1984 – ny kvarteravtale inngått for bruk av Målastua, 1994 – kvarteret utvidet. Status i 2007: selvbetjent hele året med 28 sengeplasser.

• **Vassendsetra:** 2001 – åpnet som selvbetjent hytte, 2005 – anneks innviet. Status i 2007: selvbetjent hele året med 24 sengeplasser.

• **Orkelsjøhytta:** 1924 – TT kjøpte hytta, 1926 – hytta utvides, 1936 - hytta utvides, 1977 – hytta stenges pga forfall og lite trafikk, 1983 – restaurering og påbygging. Status i 2007: ubetjent hele året med 12 sengeplasser.

• **Dindalshytta:** 1944 – kvarteravtale inngått, 1961 – Hjalmar Olsen testamenterte hytta med innbo til TT, 1965 – hytta åpnes som betjent hytte etter restaurering og utvidelse, 1970 – hytta blir selvbetjent, 1983 – hytta restaurert, 2003 – nytt kjøkken. Status i 2007: selvbetjent kvarter med 11 sengeplasser.

• **Barnas Naturverden:** 2001- kvartersavtale inngått. Avtalen omhandler alle der tre hyttene, Damtjønna, Hevertjønna og Ramssjøen. Status i 2007: ubetjente kvarterer.

I takt med utbyggingen av et variert hyttenett i fjellet ble det også lagt ned betydelig innsats for å merke både sommer- og vinterruter for å legge forholdene bedre til rette for vandringer fra hytte til hytte.

TTs kontordrift og administrasjon:

I foreningens første år var det ingen lønnet administrasjon, bortsett fra at kasser og sekretær i styret fikk et visst honorar for sitt arbeid. I 1899 var utgiftene til disse verv regnskapsført med kr. 300. TTs første forretningsfører Sigurd Steen ble ansatt i 1921. I 1933 beløp administrasjonsutgiftene seg til kr. 1858,84, og av dette utgjorde forretningsførerens lønn kr 800. Antall medlemmer i 1933 var 1425. Når og hvor foreningen fikk sitt første kontor fremgår ikke av TTs historiske dokumenter. I 1949 besto foreningens administrasjon av sekretær Magne Haave, bokholder Liv Amundsen Aalberg og kasserer Hildur Stene. Om disse tre var ansatt i TT eller om de var utlånt for spesifikke oppgaver fremgår ikke. Etter krigen hadde TT tilhold i Kjøpmannsgaten 12. I 1959 tok TT i bruk nye lokaler i Kjøpmannsgaten 38. men dette varte ikke lenge. Allerede i 1963 skulle bygården rives og TT måtte finne nye lokaler. TT fikk ”ved kommunens hjelp tak over hodet” i Munkegaten 15 med et kontorrom og et lagerrom. I 1964 ble det anskaffet ny elektrisk skrivemaskin og lagt opp til nytt regnskaps-system. TTs årsomsetning var nå kommet opp i nesten en halv million kroner og antall medlemmer 8044. I 1971 flyttet TT til nye kontor-

lokaler i Hans Hagerups gate 1 og staben ble gradvis styrket. I 1990 ble Atle Jacobsen ansatt som foreningens første med tittel ”daglige leder” og TT flyttet til større lokaler i Ravnkloa. I 1991 ble staben ytterligere styrket med at stillingen som regnskapsfører ble opprettet og i 1999 ble foreningens første informasjons- og markedschef tilsatt. I januar 2001 flyttet TT inn i nye lokaler i Sandgata 30 med plass både til TT-butikk og kundeekspedisjon, styre- og møterom, kontorer, grupperom for ulike grupper samt lagerlokaler. Administrasjonen består idag av i alt 7,5 årsverk og antall medlemmer har passert 15 000.

Gjennom hele TTs historie har fellesturene vært en viktig aktivitet i foreningen. Det har vært en blanding av hytte-til-hytte turer i fjellet og dagsturer både i Trondheims-regionen og i fjellet. Som eksponent for det enkle friluftslivet har TT gjennom tidene også engasjert seg sterk i å ivareta friluftsfolkets interesser både i fjellet og i Trondheims-området. De siste årene har TT styrket sitt engasjement i Trondheim ved å overta driftsansvaret av serveringsstedet Rønningen i Leinstrandmarka. Dermed er på en måte ringen sluttet for en forening som startet sin virksomhet med å tilrettelegge for friluftsliv i Trondheimsområdet. Den beste kilden for å lære mer om TTs historie er turistforeningens årbøker.

